

sig till eller att hämta idéer från. Detta är betydelsefullt för ämnesidentiteten. När det gamla ställs i ny dager kan man också göra nya kopplingar. En del av bokens styrka ligger just i sammanställningen över forskning och att den ger så många tips för vidare studier, främst i nordisk litteratur, men med en god översikt över väsentliga internationella verk.

I de avslutande kapitlen behandlar Arvidsson dels "Medierad folklore", dvs. "uttryck som förmedlas i 'fixerad form'", dels olika problemområden och metodologiska diskussioner i folkloristisk forskning. Boken avslutas med en sammanställning över "Forskning och institutioner" samt olika tidskrifter som är relevanta inom ämnet. Litteraturlistan är utförlig. Ett sakregister finns i slutet, men personregister saknas.

Under läsningens gång blir jag överväldigad av alla former som folklorister kan utforska. Det ligger mycket arbete bakom en bok som *Folklorens former*. Som lärare i folkloristik är jag tacksam över att Alf Arvidsson har tagit sig an denna uppgift. Flera kollegor i Norden tackas i förordet, vilket borde medföra att boken är förankrad på en rad institutioner. Det är en utmärkt handbok i folkloristik. Min invändning är att boken i sin helhet känns som en väl stark dos för nybörjare. Det är inte en bok att sträckläsa. Vid en rak genomläsning är det svårt att ta till sig allt, eftersom boken inte är kumulativt uppbyggd, och kanske är vissa delar lättare att tillgodogöra sig för den som har nått till B- eller C-nivå i utbildningen. Men bokens svaghet är samtidigt dess styrka. *Folklorens former* innehåller en mängd uppslag, tolkningsmöjligheter och litteraturhänvisningar till en rad kreativa uttrycksformer och kommer inte minst att ge värdefulla ingångar och litteraturtips för den uppsatsskrivande.

Folklorens former är en uppslags-, idé- eller handbok för folklorister – något som vi länge har saknat – och den kommer förhoppningsvis att medverka till att ge folkloristiken en starkare position såväl inom etnologin som i den övriga akademiska världen.

Annika Nordström, Göteborg

Tordis Dahllöf: "Byta ett ord eller två..."
Kunskapsmöten är kulturmöten är människomöten. Carlssons, Stockholm 1998.
142 s. ISBN 91-7203-339-8.

Tordis Dahllöfs bok är närmast en essäsamling med stor spännvidd kring identitetsfrågor, kommunikations-

processer och omvärldsuppfattningar i "den verklighet varur individers och grupper agerande växer fram". Liksom i tidigare studier använder hon skönlitterära författares texter för att sammanfoga och belysa den ämnesmässiga empirin.

"Culture is learned" är rubriken på hennes första tema. Ungdomsforskning fokuserar möten mellan ungdomar, menar Dahllöf, men sällan faktiska möten mellan unga och deras föräldrageneration. Skönlitterära texter ger däremot sådana exempel ur många kulturer. Hur författare berättar om barns relationer till vuxna och om deras möten med normer och värderingar tolkas med etnologiska aspekter.

Kärnan i de kulturella betingelserna förmedlas av författare med förmåga att reflektera känslans koppling till faktiska upplevelser. Likaså lyfter Dahllöf ur texter fram "samband mellan plats och människa som utgör kärnan i den personliga identiteten".

"Etniskt liv" är nästa tema vilket börjar med en översikt över berömda antropologers möten med ursprungsbefolkning i olika forskningsfält. Möten mellan kulturer blir belysta i litterära skildringar, som kan handla om familjer där parter med olika etniskt ursprung känt sig inlåsta bakom sina kulturella gränser. Författare som berättar om egna upplevelser kan skildra hur kulturmöten genom generationer i släkten gett kontinuerliga erfarenheter av det främmande. Föräldrar kan bära med sig svåra upplevelser som ger avtryck även i barnens livsvärldar, vilket *Children of the Holocaust* kunnat vittna om.

Kulturmöte med annat perspektiv är en indiars erfarenheter i en dansk landsby skildrade genom hans egna kulturella glasögon: "Reddys reflektioner ger oss den utanförståendes klara uppfattning om djupgående kulturella olikheter" är Dahllöfs kommentar.

Detta är bara några exempel ur det rika registret av författartexter som själva får tala, samtidigt som de tolkas genom etnologens kunskapsfilter.

Därefter kopplar hon in på ett annat spår med Åke Dauns analys av svensk mentalitet. Det framgår inte tydligt i hennes presentation på vilket sätt denna kvantitativa och komparativa undersökning hör hemma inom temat "Etniskt liv".

Behovet av kontrastiva analyser med historiskt perspektiv motiveras genom Sjöborapporterna med expressiva titlar: Gunnar Alsmarks/Paula Uddmans *Att möta främlingar* och Björn Fryklunds/Tomas Peterssons *Vi mot dom*. En mångfacetterad forskning har under de senaste decennierna fokuserat kulturmöten

och kulturbyggen, gränsdragningar och identiteter i det Sverige som blivit mångkulturellt genom invandring och flyktingströmmar. Ämnen, infallsvinklar, problemställningar i etnologiska avhandlingar och forskningsrapporter har vidgat förståelseramar och gett en djupare kulturell och social dimension, men denna samlade kunskap, grundad på kulturanalytiska synsätt, har tyvärr inte fått något utrymme i boken.

I begreppet "Lokal identitet" framhåller Dahllöf den förändring som skett i den etnologiska fokuseringen. Hon konstaterar "att en tyngdpunktsförskjutning skett från en mera plats- eller regionalbunden skildring av närmiljön mot den enskilde individens upplevelser av sin omgivning". Men hon förbiser att i denna upplevelsetolkning ligger samband som gett begreppet "plats" en djupare analytisk innebörd. I kulturforskningen står det både för det faktiska landskapet och för de rumsliga förutsättningarna att använda och värdera det samt för människors identifikation i landskapet. Det är alltså inte fråga om miljön *eller* människorna utan om ett samspel som Dahllöf också berört: "Vad vi ser är en plats där vi projicerat och förankrat våra egna upplevelser." I skönlitteratur finner vi ständigt levande exempel på hur människor "skapar" platsen genom agerande i vardagslivet i möten med andra och genom kunskaper och föreställningar, erfarenheter och känslor. Fiktionsens handlingar ger också inblick i hur människors delaktighet i platsen förändras genom samhällets åtgärder under tidens gång.

I fråga om "dagens lokala identiteter" framhåller Dahllöf granndisciplinernas betydelse som hjälp vid etnologiska analyser. Det är angeläget att påpeka att det inte bara sker utbyte av "hjälp" mellan ämnen. Regionalitet innehåller forskninguppgifter och problem kring vilka många tvärvetenskapliga projekt samlas med deltagare som är givare och mottagare av empiri, idéer och metoder. Mycket talar för att forskningsstrategier i framtiden blir gränsöverskridande med flexibla kombinationer av insatser inom gemensamma ramar.

I kapitlet "Individ och samhälle – utbildning och kultur" möter vi den institutionella nivån i kunskapsförmedling och uppfostran. Kulturmötesproblematiken avspeglas i debatter och berättelser om spelet inom och mellan grupper på skolans olika arenor. Dahllöfs erfarenheter som lärare och lärarutbildare ger ett inifrånperspektiv som laddar framställningen med stoff och idéer. Men frågan inställer sig också – som ofta i etnologiska studier – om införståddhet gör det svårare för forskaren att ta till sig "andras" synsätt. Skolvärlden

är en brännpunkt där olika "bilder" tar spjörn mot varandra och ingen bild är den "rätta". Som författare och debattör har Dahllöf bidragit till att lyfta fram och nyansera det som "händer" i möten mellan människor och minnen. Akademisk kultur – speglad i forskardebatt och biografiska källor – ingår också i diskussionen kring utbildning, identitet och förankring i samhället.

Till sist tar Dahllöf upp sin grundtanke att "Författaren som kulturavslöjare" blir etnologens informant, eller snarare medforskare. Här vidgar hon perspektivet till att innefatta genomgripande mänskliga förhållanden i den europeiska smältdegeln. Slavenka Drakulić ger "närhet och distans till det ohyggliga som sker runt henne" i forna Jugoslavien, där hon måste bearbeta upplevelser och genomföra ett splittrat identitetsbygge i en främmande vardagsverklighet. Theodor Kallifatides dubbla nationella identiteter innebär svårhanterliga kulturmöten som dock får sammanhang i hans egen kulturella medvetenhet. Mer osäkra och frågande är de röster som hörs i antologin *Världen i Sverige*, men de är ändå avslöjare som borde bli hörda i öppen dialog med svenska röster, sammanfattar Dahllöf. Hennes metod att "göra etnologi" av självbiografiskt litterärt berättande är ett bidrag till den breda utforskningen av livsvärldar som är mångkulturella på olika plan. Hennes syfte med boken är att den ska ge kunskaper och insikter som underlag för samtal om mänskliga relationer, främst i utbildningssammanhang.

Ingrid Nordström, Lund

Familj och kön. Etnologiska perspektiv. Birgitta Meurling, Britta Lundgren & Inger Lövkrona (red.). Studentlitteratur, Lund 1999. 207 s. ISBN 91-44-00778-7.

Hur kön skapas och ges mening inom ramen för familjen är temat för antologin *Familj och Kön. Etnologiskt perspektiv*. Även om bidragen inte direkt relateras till varandra utan mer ger exempel på etnologisk forskning inom området så framträder ett spännande fält med flera beröringspunkter mellan de olika bidragen. Ett par av författarna utgår från filosofen Judith Butlers teorier och undersöker hur föreställningarna om kön konstrueras och reproduceras genom individers tolkningar och meningsskapande. Sociologen Anthony Giddens är en annan teoretisk inspirationskälla. Flera bidrag relateras till hans analys av den senmoderna kärleken. Några författare anknuter till historikern Thomas Laqueurs